



YHTEISET LAPSEMME
ALL OUR CHILDREN

28.8.2009

**Yhteiset Lapsemme – All Our Children ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi
ulkomaalaislain muuttamisesta**

(Sisäasiainministeriön lausuntopyyntö 14.8.2009; SM048:00/2009)

Yleistä

Yhteiset Lapsemme – All Our Children ry (myöhemmin Yhteiset Lapsemme) kiittää mahdollisuudesta esittää kantansa hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta. Lastensuojelujärjestönä yhdistys ottaa kantaa esitykseen ennen kaikkea lapsen edun ja lapsen oikeuksien näkökulmasta.

Esityksen yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi on nimetty sellaisten vetotekijöiden karsiminen, jotka houkuttelevat Suomeen perusteettomien turvapaikkahakemusten jättäjiä. Vaikka perusteettomien turvapaikkahakemusten ennaltaehkäisy voidaan käsittelyaikojen ja turvapaikka- ja vastaanottojärjestelmän kustannusten karsimisen kannalta nähdä perusteltuna, haluaa Yhteiset Lapsemme korostaa, että kyseinen tavoite ei saa kaventaa kansainvälistä suojelua todella tarvitsevien turvapaikanhakijoiden oikeuksia. Viime vuoden turvapaikanhakijoiden määrän kasvusta ja muiden EU-maiden turvapaikkapolitiikassa tapahtuneista muutoksista huolimatta Suomen turvapaikkapolitiikan linjausten tulee myös jatkossa perustua ihmisoikeusnäkökulmaan. Lisäksi Yhteiset Lapsemme muistuttaa, että alaikäisten turvapaikanhakijoiden asioita käsiteltäessä lapsen edun tulee olla kaikkea toimintaa ohjaava ja läpäisevä periaate.

Yhteiset Lapsemme antoi 3.8.2009 lausunnon turvapaikkapolitiikkaa koskevan selvityksen toimenpide-ehdotuksista. Yhdistys pyytää ottamaan huomioon aikaisemmalla lausuntokierroksella esille nostamansa seikat. Lisäksi Yhteiset Lapsemme haluaa lausua tarkemmin esityksen seuraavista kohdista.

Oikeuslääketieteellinen iän selvittäminen

Yhteiset Lapsemme suhtautuu myönteisesti siihen, että alaikäisten turvapaikanhakijoiden iänmäärityksistä säädetään lailla. Täysi-ikäisten turvapaikanhakijoiden erottaminen lasten joukosta on vastaanoton järjestelyiden ja kustannusten sekä lapsen edun kannalta tarkoituksenmukaista.

Hallituksen esityksessä todetaan, että esityksen tavoitteena ei ole määritellä, millaisia lääketieteellisiä menetelmiä tutkimuksissa tullessaan käyttämään. Jotta turvapaikanhakijoiden tasa-arvoinen kohtelu iänmäärittämissä toteutuisi, tulisi yhdistyksen näkemyksen mukaan kuitenkin jollakin tasolla linjata, minkälaisia testejä iänmäärittämissä voidaan Suomessa käyttää. Lisäksi tulisi määritellä, millaisia seurauksia testien tuloksilla on mm. edustajan tehtävän jatkumiseen, turvapaikkamenettelyyn ja majoittumiseen.

Lapsen edun näkökulmasta on lisäksi tärkeää, että testejä voidaan käyttää iän selvittämiseen tilanteissa, joissa turvapaikanhakijan Suomessa ilmoittama ikä ei vastaa toisesta Dublin II-asetusta soveltavasta jäsenvaltiosta saatuja tietoja. Vaikka hallituksen esitys tarjoaa turvapaikanhakijoille mahdollisuuden teettää tutkimus omalla kustannuksellaan, ei kyseinen vaihtoehto tule olemaan taloudellisesti mahdollista useimpien turvapaikanhakijoiden kohdalla. Mikäli tutkinnassa selviää ristiriitaisia tietoja turvapaikanhakijan iästä, tulisi hakijaa kuulla asiasta ja tarjota hänelle mahdollisuus osallistua oikeuslääketieteellisiin tutkimuksiin ilman kustannuksia.

Esityksessä todetaan, että oikeuslääketieteellisen tutkimuksen perusteella annettava lausunto ei sisällä täsmällistä tietoa hakijan iästä. Yhteiset Lapsemme katsoo, että testien tuloksia tulkittaessa tulee olla erityisen huolellinen ja epäselvissä tapauksissa tulkita asia hakijan hyväksi.

Perheenyhdistäminen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että toissijaisen suojelun, humanitaarisen suojelun tai tilapäisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneiden henkilöiden oikeutta perheenyhdistämiseen tarkistettaisiin siten, että heille asetettaisiin vuoden asumisaikadellytys. Lisäksi esitetään, että tulevaisuudessa tulisi pohtia, tulisiko Suomessa säätää esimerkiksi perheenkokoajan velvollisuudesta työskennellä tai opiskella ennen oikeutta perheenyhdistämiseen.

Yhteiset Lapsemme ei näe perusteita edellä esitetyille ehdotuksille. Perheenyhdistämisprosessit voivat jo nykyiselläänkin kestää pitkiä aikoja, ja sisältävät suuria käytännön haasteita. Koska suurin osa Suomessa myönteisen oleskeluluvan saaneista turvapaikanhakijoista ei saa pakolaisasemaa, tulisi lainmuutos koskemaan suurta osaa hakijoista. Yhteiset Lapsemme ry:n mielestä perheenyhdistämisprosessin pitkittäminen olisi inhimillisesti kestämatöntä eikä edistäisi turvapaikanhakijoiden kotoutumista Suomeen.

Kasvattilasten osalta Yhteiset Lapsemme katsoo, että kasvattilasten olisi voitava tulla perheensä mukana Suomeen, jos lapsen ja Suomessa olevan perheenkokoajan välillä voidaan todeta yhteys. Esityksen mukaan lapsen katsominen kasvattilapseksi edellyttäisi tosiasiallisen huoltosuhteen olemassaoloa ja huollon tarvetta. Tapauksissa, joissa kasvattilapsi tulee täysi-ikäiseksi oleskelulupaprosessin aikana, tulisi esityksen mukaan erityisesti harkita onko lapsi vielä huollon tarpeessa.

Yhteiset Lapsemme haluaa korostaa, että lapsen oikeus oleskelulupaansa perhesiteen perusteella ei saa olla riippuvainen siitä, kuinka kauan oleskelulupaprosessi kestää. Kuten YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimus painottaa, kaikki alle 18-vuotiaat ovat oikeutettuja erityiseen suojeluun ja apuun, mikä on syytä huomioida arvioitaessa lapsen tosiasiallista huollon tarvetta.

Mikäli kasvattilasta kuullaan huoltosuhteesta, on tärkeää ottaa huomioon, että lapsen kertoma ei välttämättä ole yhtenevä aikuisen kertoman kanssa. Lapsen kertomusta tulkittaessa on huomioitava lapsen ikä ja kehitystaso.

Hallituksen esityksessä todetaan, että kasvattilapselle myönnettävän oleskeluluvan edellytyksenä voitaisiin edellyttää, että koko perhe on viettänyt yhteistä perhe-elämää lähtömaassa ja että lapsen aikaisemmat huoltajat ovat todistettavasti kuolleet tai kadoksissa. Koko perheen yhteisen perhe-elämän viettäminen turvapaikanhakijoiden lähtömaissa ei kuitenkaan aina käytännössä ole mahdollista, mikä on tärkeää ottaa huomioon arvioitaessa perhe-elämää ja lapsen suhdetta kasvattivanhempia. Kasvattilasten kohdalla on tärkeää huomioida myös tilanteet, joissa lapsen vanhempien ei voida osoittaa kuolleen tai kadonneen, mutta joissa lapsella ei tiedettävästi ole kotimaassa muita henkilöitä, jotka hänestä voisivat huolehtia.

Vaikka kasvattilapsen edun arvioiminen ja perhetilanteen selvittäminen on haastavaa, tulisi perheenyhdistämishakemusta ratkaistaessa pyrkiä ensisijaisesti suojelemaan tosiasiallista perhe-elämää ja ottamaan huomioon lapsen etu. Kasvattilasten asemasta säädettäessä olisi lisäksi tärkeää selvittää, millainen on kasvattilapsen juridinen status, mikäli hän saa oleskeluluvan perheenyhdistämisen kautta. Kyseisissä tilanteissa tulisi olla määriteltynä, kuka toimii kasvattilapsen huoltajana.

Yhteiset Lapsemme haluaa lopuksi tuoda esille, että tilanteissa, joissa joko hakija tai Suomeen perheenyhdistämisen kautta haettava on alaikäinen, tulee aina ensisijaisesti ottaa huomioon lapsen etu. Perheen yhtenäisyys on turvapaikanhakijoiden psyykkisen hyvinvoinnin ja kotoutumisen kannalta keskeinen tekijä, minkä vuoksi perheenyhdistämisprosessin perusteetonta pidentymistä on vältettävä.

Yhteiset Lapsemme – All Our Children ry

Tuula Kumpumäki
Toiminnanjohtaja

Henna Mustonen
Projektipäällikkö